

HIGIENSKA PRIPOROČILA ZA PREPREČEVANJE ŠIRJENJA OKUŽB S SARS-CoV-2 V TRGOVINAH Z OBLAČILI

18. 05. 2021

V času širjenja okužb z virusom SARS-CoV-2 je treba poleg dobre higienske prakse, ki velja za posamezno branžo, upoštevati še dodatne ukrepe, ki jih navajamo v nadaljevanju.

Novi koronavirus se najpogosteje prenaša preko **izločkov iz dihal** med ljudmi, ki so tesno skupaj oziroma preko onesnaženih **rok**.

Prenosi so posebej pogosti v zaprtih, prenapolnjenih in neustrezno prezračenih prostorih.

Upoštevajmo priporočila glede vzdrževanja **medosebne razdalje, Pravnega nošenja maske, higiene rok, higiene kašlja in učinkovitega prezračevanja.**

Virus v okolico izločamo s kihanjem, kašljanjem, govorjenjem, zato je priporočena medosebna razdalja vsaj 1,5 oz. 2 metra. V primeru, da je ta razdalja manjša, je tveganje za okužbo večje.

Ob kihanju, kašljanju ali neposrednem dotikanju površin ali predmetov z onesnaženimi rokami virus nanese na različne predmete in površine, kot so mize, delovne površine, gumbi na vratih, ročaji, držaji in ograje, denar... Drugi ljudje se lahko okužijo tako, da se dotaknejo teh onesnaženih površin, nato pa se dotaknejo oči, nosu ali ust, ne da bi si prej umili roke.

Roke zato vedno smatramo kot onesnažene, izjema je le neposredno po njihovem umivanju ali razkuževanju.

Z upoštevanjem vseh navedenih ukrepov zmanjšamo možnost za prenos povzročitelja okužbe in s tem ščitimo sebe in druge. Za pravilno izvajanje zaščitnih ukrepov je odgovoren tudi vsak posameznik.

Splošni ukrepi, ki jih morajo upoštevati vsi - zaposleni in kupci:

- dosledno upoštevanje vseh splošnih ukrepov za zaščito pred okužbo: **Preprečevanje okužbe z virusom SARS-CoV-2:** <https://www.nijz.si/sl/preprecevanje-okuzbe-z-virusom-sars-cov-2019>

- Ukrepi naj bodo izobešeni na vidnem mestu ob vstopu v trgovino, dostopno na:
Umivanje rok: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/navodila_higiena-rok_zdravstveni-delavci.pdf
Higiena kašlja: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/navodila_higiena-kašlja_0.pdf
Pravilna namestitvev maske: https://www.nijz.si/sites/www.nijz.si/files/uploaded/maske2_lektorirano.pdf
- smiselno upoštevanje priporočil za živilske trgovine: [higienska priporočila za živilske prodajalne in njihove zaposlene ob pojavljanju sars-cov-2.pdf](#)
- Prodajalci in kupci morajo biti brez znakov akutne okužbe dihal in prebavil (npr. povišana telesna temperatura, zamašen nos/nahod, kihanje, kašljanje, bolečine v žrelu, težko dihanje, glavobol, bolečine v mišicah, driska, slabost/bruhanje), sprememb zaznavanja vonja in/ali okusa, neobičajne utrujenosti, vnetja očesnih veznic, tako v blagi kot v težji obliki.
- Pogosto naj si umivajo ali razkužujejo roke (npr. z razkužilom na osnovi 60 do 80 % alkohola).
- Naj se ne dotikajo obraza, zlasti ne ust, nosu in oči, preden so roke umite ali razkužene.
- Upoštevajo naj higieno kihanja, kašlja.
- Nosijo maske in so dobro seznanjeni s pravilnim načinom nošenja in snemanja mask. Maska mora segati od korena nosu do pod brado, med nošenjem se je ne dotikajo. Masko je treba zamenjati na 2 do 3 ure oz. prej, če se zmocchi. Pred uporabo in po odstranitvi maske si je treba temeljito umiti ali razkužiti roke.
- Čim manj se dotikajo različnih predmetov in površin, le toliko, kot je nujno.
- Priporočamo brezstično plačevanje.

Ob upoštevanju vseh zgoraj navedenih ukrepov posebej izpostavljamo naslednje:

1. Nosilci dejavnosti/lastniki, zaposleni:

- V prostorih naj se med osebami ves čas vzdržuje razdaljo vsaj 1,5 oziroma 2 metra (v gibanju).
- Za zmanjševanje možnosti prenosa okužbe je pomembno, da je v prostoru hkrati čim manj ljudi in da se v njem zadržujejo čim krajši čas. Več ljudi kot se hkrati nahaja v prostoru, večje je tveganje za prenos okužbe. Poleg števila oseb v prostoru je pomembna tudi površina prostora na posamezno osebo, višina stropa, učinkovitost prezračevanja, čas zadrževanja oseb v prostoru itd. Glede zahtevane površine prostora na posamezno stranko upoštevajte določila odlokov oziroma sklepov sej Vlade RS.

- Če je površina prostora na eno stranko manjša, kot to zahteva odlok, je v prostoru lahko samo ena stranka.
- V trgovini mora biti zagotovljena možnost umivanja in razkuževanja rok za zaposlene ter razkuževanja rok za stranke.
- Podajalniki razkužila naj bodo nameščeni na vhodu v trgovino, na več mestih v trgovini ter na izhodu. Nameščeni naj bodo tako, da jih lahko dosežejo tudi osebe z invalidskega vozička.
- Zaposleni naj nadzirajo, da si stranke ob vstopu v trgovino razkužijo roke in pravilno nosijo maske.
- Na blagajnah naj se namestijo zaščitni zasloni npr. iz stekla pleksi, razen v primerih manjših trgovin, ko prodajalka, ki streže, tudi kasira. Tudi med postopkom na blagajni naj bo medosebna razdalja vsaj 2 metra.
- Tla pred blagajno naj imajo oznake za čakajoče na dveh metrih.
- Priporočamo, da so obvestila o zaščitnih ukrepih (plakati, infografike...) razobešena na več mestih v trgovini. Priporočamo tudi predvajanje zvočnih opozoril.
- Če opazijo stranko, ki ima prehlad ali kašlja, jo prosijo, da se vrne domov in da v primerih, ko je to mogoče, uporabi možnost dostave na dom.
- Zaposleni naj si pogosto umivajo ali razkužujejo roke (npr. po uporabi telefona, računalnika, blagajne, po prijemanju oblačil, obešalnikov, stojal...)
- Pogosto čistijo ali razkužujejo površine, ki se jih ljudje pogosto dotikajo: kljuge, držala, ročaji, police, pulti, obešalniki, stojala za oblačila, blagajna, blagajniški pult, tipke terminala POS...
- Za čiščenje in razkuževanje prostorov naj se smiselno uporabljajo navodila iz dokumenta Priporočila za čiščenje in razkuževanje prostorov izven zdravstvenih ustanov v času epidemije COVID-19: <https://www.nijz.si/sl/navodila-za-ciscenje-in-razkuzevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-katerih-se-je-zadrzeval>
- Prostore trgovine je treba stalno in učinkovito zračiti. V primeru mehanskega prezračevanja naj se zrak izmenja le s svežim zunanjim zrakom, brez recirkulacije (kroženja) zraka. (Navodila za prezračevanje prostorov izven zdravstvenih ustanov v času širjenja okužbe COVID-19: <https://www.nijz.si/sl/navodila-za-prezracevanje-prostorov-izven-zdravstvenih-ustanov-v-casu-sirjenja-okuzbe-covid-19>).
- Zaposleni naj imajo nekaj mask na zalogi za primer, če pride stranka brez maske.

Pomerjanje oblačil:

V kolikor je pomerjanje oblačil v trgovini možno, priporočamo, naj:

- se za vsako stranko razkuži in učinkovito prezrači kabino za pomerjanje
- za oblačila, ki jih je stranka pomerila in jih ne bo kupila, velja isti postopek, kot za kupljena oblačila, ki ne ustrezajo in jih stranka vrne.

Če kupljena oblačila ne ustrezajo in trgovina omogoča možnost, da jih stranka vrne, jih zaposleni da v čisto polivinilno vrečo in nanjo napiše datum. Če so na oblačilih dodatki iz plastike in kovine (gumbi, zadrge, okrasni dodatki...) te dodatke zaposleni pred deponiranjem še razkuži z alkoholnim razkužilom. Nato se oblačila ločeno shranijo za 2 dni. Po dveh dneh gredo lahko spet v prodajo. O tem naj zaposleni vodi evidenco.

Namesto ločenega shranjevanja 2 dni lahko obleke oziroma tkanine, ki jih je možno obdelati z vročo paro, za namen razkuževanja podvržemo likanju vseh površin s paro oziroma drugačni obdelavi s paro. Pomembno je, da so vsi deli obleke oziroma tkanine temeljito obdelani s paro in da se tkanina na koncu dobro posuši. Lahko se uporabi tudi drug način razkuževanja z ustreznimi razkužili, odobrenimi s strani Urada RS za kemikalije.

Do sedaj znanih podatkov iz literature o preživetju novega koronavirusa na različnih vrstah tkanin je malo. Po nekaterih podatkih virus na tekstilu v laboratorijskih pogojih preživi 1 dan. Če so na oblačilih različni dodatki (gumbi, zadrge, okrasni dodatki...), ki so iz plastike, kovine, je na teh materialih čas preživetja virusa daljši (3 dni). Zato priporočamo razkuževanje teh dodatkov.

Navedena navodila so podana s higienskega vidika. Natančnejša navodila za posamezna delovna mesta poda pooblaščen specialist medicine dela, ki natančno pozna organizacijski proces in tveganja na posameznih delovnih mestih. Spletna stran medicine dela, dostopno na naslednji povezavi: <https://www.anticovid.zmdps.si/>

2. Kupci

- Nakup naj bo čim krajši, obisk trgovine naj se omeji na le toliko časa, kot je potrebno za načrtovani nakup.
- Ob vstopu v trgovino si razkužimo roke.
- Pravilno nosimo maske.
- Pozorni smo na razdaljo med osebami vsaj 2 metra.
- Čim manj se dotikamo katerihkoli površin in predmetov, le toliko, kot je nujno.
- Z razkuženimi rokami se dotikamo le tistih oblačil, ki jih nameravamo kupiti.
- Po dotikanju predmetov in površin ter pred izhodom si razkužimo roke.
- Doma:
  - o Pralna oblačila pred uporabo operemo z detergentom na najvišji temperaturi, ki jo oblačilo prenese in dobro posušimo. Za ostala oblačila priporočamo, da jih ločeno shranimo za 2 dni, preden jih začnemo uporabljati. Če imajo gumbe, zadrge, okrasne dodatke iz plastike ali kovine, jih shranimo za 3 dni ali te dodatke obrišemo z alkoholom. Namesto shranjevanja pa tkanine, ki jih je možno obdelati z vročo paro, dobro prelikamo. Pomembno je, da so vsi deli obleke oziroma tkanine prelikani s paro in da se tkanina na koncu dobro posuši. Lahko uporabimo tudi drug način razkuževanja z ustreznimi razkužili, odobrenimi s strani Urada RS za kemikalije.
  - o Oblačila, ki nam niso prav in imamo možnost, da jih vrnemo, damo v čisto vrečo in vrnemo v trgovino.
  - o Po rokovanju z novimi oblačili umijemo roke.

Starejši ljudje in bolniki s kroničnimi nenalezljivimi boleznimi, pri katerih obstaja večje tveganje za težji potek bolezni, naj do umiritve epidemiološke situacije razmislijo o nujnosti in času obiska trgovine z oblačili.

Uporabljeni viri:

- Chin, A. W. H. et al. (2020). Stability of SARS-CoV-2 in different environmental conditions. The Lancet Microbe. doi: [https://doi.org/10.1016/S2666-5247\(20\)30003-3](https://doi.org/10.1016/S2666-5247(20)30003-3) Lancet Microbe 2020. Published Online April 2, 2020
- Neeltje van Doremalen et al. (2020). Aerosol and Surface Stability of SARS-CoV-2 as Compared with SARS-CoV-1. The New England Journal of Medicine (6. april 2020).
- BfR. Nemški Zvezni inštitut za oceno tveganja. Dne 12.5.2020 vzeto s spletne strani: https://www.bfr.bund.de/en/can_the_new_type_of_coronavirus_be_transmitted_via_food_and_objects_-244090.html
- <https://www.saskatchewan.ca/government/health-care-administration-and-provider-resources/treatment-procedures-and-guidelines/emerging-public-health-issues/2019-novel-coronavirus/re-open-saskatchewan-plan/guidelines/clothing-and-retail-guidelines>
- https://rp-online.de/wirtschaft/unternehmen/modengeschaefte-lagern-kleider-nachder-anprobe-zum-schutz-vor-corona-in-quarantaene_aid-50191809
- <https://www.rtl.de/cms/in-geschaeften-shoppen-waehrend-corona-kann-ich-mich-beim-kleidung-anprobieren-anstecken-4525596.html>
- Owen L, Laird K. 2020. The role of textiles as fomites in the healthcare environment: a review of the infection control risk. PeerJ 8:e9790 <http://doi.org/10.7717/peerj.9790>
- Working safely during COVID-19 in shops and branches. HM Government. Guidance for employers, employees and the self-employed 5 Nov 2020. Dostopano s spletne strani 23.11.2020. <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5eb9703de90e07082fa57ce0/working-safely-during-covid-19-shops-041120.pdf>